

דיעות פֿון דער ייִדיש־וועלט

Nyheter från jiddischvärlden

Di yidish-velt

betyder på jiddisch såväl den judiska som jiddisch-världen. Här följer några kortare notiser om aktuella händelser i båda:

Lund och Vilna

I november hölls i Lund ett seminarium om Vilna, *Yerusholayem de Lite*, och poeten Sutzkever. Deltagare var renommerade forskare från ett flertal länder.

“Shtoltse lider”

I samma månad var det premiär i Göteborg för duon Ida & Louise med deras projekt om kvinnliga jiddischpoeter med nyskriven musik till ett antal dikter, bland annat av Anna Margolin.

“Detta är natten”

Beila Engelhardt Titelman har översatt dikter av just Anna Margolin och ger ut dem i bokform. Boksläppet sker i Stockholm den 20 februari. Antologin innehåller de flesta av Margolins dikter, som ursprungligen skrevs på jiddisch. Det är ett lovvärt initiativ att översätta och ge ut denna intressanta och på många sätt moderna och på sin tid kontroversiella författarinna, som var mest produktiv under 1910- och 1920-talen.

Hon föddes i Vitryssland 1887 och dog i USA 1952.

Anna Margolin

“Och mörkret omslöt oss”

Lisskulla Brenners bok med bilder från Förintelsen kommer att få en fortsättning i form av en utställning på Frölunda Kulturhus från januari till mars. I anslutning till den kommer det att finnas ett flertal programpunkter om Förintelsen respektive jiddisch och jiddischkultur.

“A moyz tsvishn vakldike volkn-kratsers – lider”

Den i jiddischsammanhang relativt unge amerikansk-judiske jiddischförfattaren Yermiyahu Ahron Taub släppte 2017 en ny diktsamling efter att under året ha belönats med ett flertal kultur- och litteraturpris.

Harvey Weinsteins filmprojekt

Den illa beryktade filmmogulen Weinstein hade, innan han föll från rampljuset, långt gångna planer på att regissera en storfilm om upproret i Warszawas getto, byggd på ett redan färdigställt manus från Leon Uris roman *Mila 18*. Weinstein berättar i en artikel att flera av hans släktingar mördats i Auschwitz, men att hans närmaste emigrerat till Amerika och på så sätt undgått det öde som drabbade dem som stannat kvar i Vitryssland och Polen.

Marek Edelman

var en av de mycket unga ledarna för gettoupproret.

Nu har det i Polen kommit ut en bok med titeln “Marek Edelman – okända anteckningar från Warszawagettot”. Hittills är den bara utgiven på originalspråket polska.

Oyneg Shabes-arkivet

Arkivmaterialet förvarades i metallådor och mjölkkanor, som senare grävdes ner på tre olika ställen i Warszawagettot.

Under ledning av historikern Emanuel Ringelblum samlade medarbetarna i organisationen Oneg Shabat ihop en mängd material, som skulle skildra livet i Warszawa-gettot för eftervärlden.

Av arkivet har återfunnits två delar, men den tredje har, trots flera försök att finna materialet, ännu inte påträffats. 35 370 sidor dokument av de mest skilda slag som 746 redogörelser, dagböcker och minnen, 380 mappar med myndighetsdokument, 120 vetenskapliga avhandlingar, 88 litterära verk, 76 fotografier och 54 publikationer från den underjordiska pressen är nu konserverat, katalogiserat, digitaliserat och utgivet i 36 bokvolymmer. Det är tillgängligt på polska och delvis även på engelska.

I november öppnades i Warszawa en utställning av arkivet i Judiska Historiska Institutet Emanuel Ringelblum. Om Oneg Shabat, eller på jiddisch Oyneg Shabes, kan man läsa på: www.onegszabat.org. Tillträde till arkivet är gratis, se: <http://cbj.jhi.pl/collections>. Adressen till Institutet är <http://www.jhi.pl>. Man kan också skifta till engelsk version.

“Menashe”

Vem hade kunnat tro att göteborgspubliken skulle få se en amerikansk film som spelats in helt på jiddisch? I december kunde man få en inblick i den chassidiska världen i New York och lyssna till flera olika jiddisch-dialekter. Alla skådespelarna var amatörer, intrigen trolig och miljön i filmen var helt autentisk.

A yidishe payklerin mit yikhes

I novembernumret av *Forverts* kunde man läsa om Itele Hofman-Wats, batteristen med riktiga klezmeranor. Som kvinna var det svårt att få engagemang, eftersom klezmermiljön var utpräglad manlig, men hon utbildade sig även till klassisk musiker och kunde försörja sig lättare så. Hon fick också stöd från sin familj, där man sedan generationer varit klezmerim.

Se den charmerande filmen om Itele och hennes klezmer-historia på: <http://www.folkstreams.net/film,295>.